

Τουρκία: Το άγχος του ιστορικά υποδεέστερου

Δεν την ενοχλεί μόνο η ύπαρξη της Ελλάδας και Κύπρου, αλλά και η «ύπαρξη» του ελληνικού πολιτισμού ως διαρκής ιστορική αλλά παρούσα υπόμνηση.

Φωτογραφία αρχείου στιγμιότυπο από τους εορτασμούς για την άλωση της Πόλης

ANADOLU AGENCY VIA GETTY IMAGES

Σε ομιλία του την 10η Φεβρουαρίου του 2021 ο Τούρκος Πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν, απευθυνόμενος σχετικά με την προοπτική επίλυσης(sic) του Κυπριακού Ζητήματος στον Έλληνα Πρωθυπουργό Κυριάκο Μητσοτάκη, [δήλωσε](#) ότι: «Να γνωρίζεις τα όριά σου Αν συνεχίσεις έτσι δεν καθόμαστε μαζί σου στο ίδιο τραπέζι. Οι ισχυροί στους οποίους στηριζόσασταν σας εγκατέλειψαν. Δεν έχεις να περιμένεις τίποτα από κανέναν. Θα γνωρίσεις καλά του τρελούς Τούρκους».

Δεκαπέντε μήνες μετά, εκνευρισμένος μάλλον από την επιτυχημένη επίσκεψη του Έλληνα Πρωθυπουργού στις Ηνωμένες Πολιτείες, [απεφάνθη](#): «Δεν υπάρχει Μητσοτάκης για μένα πλέον. Δεν θα συμφωνήσω να συναντηθώ μαζί του». Καλόπιστα, θα πει κάποιος πως ο Τούρκος Πρόεδρος είναι συνεπής, κι επειδή ο Έλληνας Πρωθυπουργός «ξεπέρασε το όριά του» αποφάσισε να μην τον συναντήσει ξανά. Δεν μπορούμε να προβλέψουμε αν θα τηρήσει την δέσμευσή του, όμως διαφαίνεται ότι στις όλο και πιο έντονες διακυμάνσεις των ελληνοτουρκικών σχέσεων, η **χρονική διάρκεια των περιόδων όξυνσης σταδιακά υπερτερούν αυτών της επιφανειακής νηνεμίας.**

Το παρόν άρθρο όμως δεν θα ασχοληθεί με τα προφανή, κατά πόσο οι ελληνικές και κυπριακές ζώνες κυριαρχίας και κυριαρχικών δικαιωμάτων εμποδίζουν την Τουρκία να εφαρμόσει την αναθεωρητική της πολιτική, όπως αυτή αποτυπώνεται με την στρατηγική της Γαλάζιας Πατρίδας. **Οι ελληνοτουρκικές σχέσεις φαίνεται πως εμπεριέχουν, εκτός από την αντιπαράθεση λόγω αντικρουόμενων διακρατικών συμφερόντων, και μια ιστορική διάσταση ψυχολογικού χαρακτήρα.**

Εν όψει της τρέχουσας τουριστικής περιόδου πληροφορηθήκαμε ότι υπάρχει [Turkaegean](#). Είναι γνωστό πως οι Οθωμανοί αποκαλούσαν το Αιγαίο Άσπρη Θάλασσα, σε αντιδιαστολή πιθανόν με την Μαύρη Θάλασσα (Εύξεινος Πόντος). Τελικά, αποτέλεσε ανυπέρβλητο εμπόδιο ένα τόσο ισχυρό τουριστικό brand name, και η τουρκική προσπάθεια επιβολής οικείας ονομασίας για το Αρχιπέλαγος υποχώρησε έναντι της ανάγκης: να επιζητάς διακαώς τον παρά (τουρκ. το χρήμα) δυτικών παραθεριστών. **Μας προέκυψε λοιπόν Turkaegean ως, διακριτός μεν αλλά ετεροπροσδιοριζόμενος από το Aegean, τουριστικός προορισμός.**

Ίσως να υποστηρίξουν πολλοί εξ ημών ότι συνιστά σύνθετη ονομασία και συλλογικό δικαίωμα παράκτιου αυτοπροσδιορισμού (sic), και δεν υποκρύπτει κάποια από τις γνωστές αξιώσεις της Άγκυρας για να διευρύνει τη δικαιοδοσία της στον αιγιακό χώρο. Είναι γεγονός πως παλαιόθεν οι καλοί μας γείτονες ήταν φειδωλοί ως προς τον προσδιορισμό των δημιουργών των πολύ σημαντικών μνημείων που βρίσκονται στην επικράτεια τους. Συγκαιρινά, παρατηρείται εντονότερη και συχνότερη η εν λόγω ιστορική δυσανεξία. **Κοντολογίς, θα δυσκολευτεί ο αδαής, αλλά ενδιαφερόμενος επισκέπτης να κατανοήσει ποιοι δημιουργήσαν τον λαμπρό πολιτισμό στην Πέργαμο και την Έφεσο, από τα λεγόμενα του Τούρκου ξεναγού.**

Η προτέρα τουρκική πρακτική της αοριστολογίας, όσον αφορά την παραδοχή της μακραίωνης παρουσίας στις συγκεκριμένες περιοχές πληθυσμών με σαφώς διακριτό πολιτισμικό περιεχόμενο και αποτύπωμα, στην παρούσα συγκυρία μετασχηματίζεται σε **βιωτικό άγχος του συλλογικού υποκειμένου ως προς την ιστορικότητά του και την ιδιουսτασία του.**

Είναι γνωστό ότι η **νεωτερική μεταρρύθμιση του Μουσταφά Κεμάλ** απέβλεπε, μέσω της επικράτησης της ομώνυμης ιδεολογίας, στη δημιουργία ενός νέου -τουρκικού- έθνους, μέσω της επιβολής της στους μουσουλμανικούς, της **βίαιης αφομοίωσης**, του **εξανδραποδισμού** ή και της **γενοκτονικής** πρακτικής στους μη-μουσουλμανικούς πληθυσμούς. Η καισαρική λογική του κεμαλικού εγχειρήματος σκόπευε πέραν της κατάργησης των παλαιών οθωμανικών δομών και την υπέρβαση της οθωμανικής παράδοσης και ιστορικότητας για το νέο κράτος. Επομένως, το νέο και «κατασκευασμένο» συλλογικό υποκείμενο έγινε **ιστορικά «εμπροσθοβαρές»**, εστιασμένο στον εκδυτικισμό του και σχετικά αποκομμένο από την ιστορικότητά του ως σημείου αναφοράς του αυτοπροσδιορισμού του.

Αντιθέτως, **κατά την τελευταία εικοσαετία στην γειτονική χώρα υλοποιείται μια αντίστροφη πορεία κοινωνικού και πολιτικού μετασχηματισμού.** Το ερντογανικό εγχείρημα, πολιτικά έχει αυταρχικά χαρακτηριστικά, κοινωνικά είναι συντηρητικό -με έντονα το στοιχείο της θρησκευτικότητας- και **ιστορικά είναι «οπισθοβαρές»**, όχι μόνο εργαλειακά -για την επίτευξη των στόχων της τουρκικής εξωτερικής πολιτικής- αλλά κι ως συστατικό στοιχείο της νέας κυρίαρχης(;) ιδεολογίας.

Υπό αυτό το πρίσμα, όσο προσπαθούν αφηγηματικά να δώσουν ιστορικό βάθος στο συλλογικό τους υποκείμενο -μετακεμαλική Τουρκία- διαρκώς «συναντούν», για τις χρονικές περιόδους που επικαλούνται, μνημεία, τοπωνυμιά, μικρότερες και μεγαλύτερες εκφάνσεις σε όλο το εύρος αυτού που ονομάζεται πολιτισμική κλίμακα, που δεν συνάδουν με την αρτιότητα και καθαρότητα του νέο-οθωμανικού αφηγήματος.

Επομένως **δεν ενοχλούν μόνο η ύπαρξη της Ελλάδας και Κύπρου ως κράτη τα οποία στο παρόν εμποδίζουν τις τουρκικές στοχοθεσίες, αλλά και η «ύπαρξη» του ελληνικού πολιτισμού ως διαρκής ιστορική αλλά παρούσα υπόμνηση στην σημερινή Τουρκία. Η πρόσφατη απόφαση να αντικατασταθούν όλα τα τοπωνυμιά, που παραπέμπουν στην μακραίωνη παρουσία του ελληνισμού στην Τουρκία, συνιστά κυρίαρχο δικαίωμα, καταδεικνύει όμως κι ένα συλλογικό άγχος.**

Αλήθεια τι είδους απειλή συνιστά για την πληθυσμιακά ακμάζουσα, οικονομικά αναπτυσσόμενη και γεμάτη αυτοπεποίθηση Τουρκία εν συγκρίσει με την δημογραφικά φθίνουσα και οικονομικά ασθμαίνουσα Ελλάδα, η διατήρηση ενός ελληνικού τοπωνυμίου στην μικρασιατική ακτή;

Στο βαθμό που οι υλικοί συντελεστές δεν δικαιολογούν τουρκικές ανησυχίες, μπορεί κάποιος βάσιμα να υποθέσει πως κάτι άλλο υπολανθάνει στην συμπεριφορά και την ρητορική των γειτόνων μας. Ίσως να είναι ένα είδος συμπλέγματος που τους διακατέχει, οι οποίοι αν και πολιτικά ήταν κυρίαρχοι για αιώνες, με τα αξιολογικά κριτήρια της ιστορικής σπουδαιότητας καταλήγουν υποδεέστεροι, γεγονός που τους ωθεί να αποκρύπτουν την ταυτότητα και κυρίως τους δημιουργούς των αρχαίων και βυζαντινών μνημείων που βρίσκονται στην χώρα τους. Η εκ νέου

μετατροπή της Αγ. Σοφιάς σε Τζαμί τον Ιούλιο του 2020 δηλοί μάλλον του λόγου το αληθές. Αντιθέτως, το Turkaegean επήλθε λόγω χρείας, συνιστώντας προσαρμογή στον τουριστικό ανταγωνισμό.

Σε λίγες ημέρες, επί αφορμή της αποφράδας 29ης Μαΐου του 1453 -ημέρα άλωσης της Πόλης- θα δούμε εορταστικές εκδιπλώσεις του προαναφερθέντος συλλογικού συμπλεγματισμού, κι όσο αυτός θα επιδεινώνεται τόσο οι ετήσιες εκδηλώσεις της μαύρης επετείου θα γίνονται «εντυπωσιακότερες».